

106. Karikás Péter budapesti diplomata jelentése a Kádár–Ceașescu-találkozó erdélyi visszhangjáról és Bukarest kisebbségpolitikájáról.¹ Budapest, 1977. augusztus 16.

KÜLÜGYMINISZTERIUM

SZIGORÚAN TITKOS!

III. Területi Főosztály

1977. augusztus 1–6. között rokonlátogatás céljából utazást tettem Romániában, melynek során bukaresti szolgálati éveimből ismert néhány személlyel találkoztam. A beszélgetéseken az alábbi lényegesebb kérdéseket hozták szóba:

1.) A júniusi Debrecen–nagyváradai felsőszintű találkozó nemzetiségi értelmiségi körökben jó visszhangot keltett. A nemzetiségi kitétel román részről történő realizálásához nem fűznek nagy reményeket, de a kérdés deklaratív megfogalmazása is nagy jelentőségű, mert legalább elvben lehetővé tesz egy későbbi kibontakozást.

A találkozó nagyváradai színhelyére Kolozsvárról és Marosvásárhelyről néhány magyar értelmiségi elutazott, hogy tanúja legyen Kádár elvtárs érkezésének. Csalódottan tapasztalták, hogy az illetékes román szervek már 48 órával az aktus előtt nem engedtek be idegent a városba, csak a nagyváradai illetőségűeket.

A fogadtatás furcsaságához tartozik, hogy az üdvözlésre megjelent tömegek 20-as csoportokra voltak felosztva. A magyar vendégek érkezése előtt a csoport vezetője osztotta ki a román és magyar zászlócskákat, majd a menet elhaladása után begyűjtötte azokat.

2.) Kolozsvári ismerőseim osztatlan örömeiket fejezték ki a magyar főkonzulátus megnyitásán, bár még mindig kételkednek ennek megvalósíthatóságában. Balogh Edgár, az ismert közíró fentieket azzal toldotta meg, hogy a magyar tömegek előtt nagy politikai jelentősége lenne annak, ha a Szovjetunió is megnyitná kolozsvári főkonzulátusát.

Erdélyi vezető értelmiségi körökben feltűnést keltettek és jó fogadtatásban részesültek Kővágó László illetve Joó Rudolf nemzetiségpolitikai kérdésekről megjelent könyvei, melyek a budapesti Kossuth kiadó gondozásában láttak napvilágot.

3.) A Debrecen–nagyváradai felsőszintű találkozót megelőzően számos nemzetiség lakta helységben a helyi biztonsági szervek zaklatták a magyar nemzetiségű lakosságot. Az ilyen vizsgálatok során minden áron egy magyar irredenta-nacionalista szervezkedést, illetve P. Goma-val (a Charta '77 bukaresti szervezőjével) való kapcsolatot szerettek volna kimutatni. Az atrocitások nyomán Szikszai László brassói középiskolai pedagógus – az RSZK érdemes tanára – öngyilkos lett.² (Ez utóbbi tényről, mint a helyi szervek túlkapásáról Király Károly, a Magyar Nemzetiségi Dolgozók Tanácsának alelnöke hivatalos levélben tájékoztatta Fazekas János elvtársat, az RKP KB PVB tagját.)³

Fentiekkel párhuzamosan tovább szűkítették a nemzetiségi anyanyelvi oktatást. Így az 1977/78-as tanév beindításánál az ún. elméleti líceumi osztályok csökkentésével és a szakmai oktatás bővítésével megállapítható, hogy lényegében tisztán nemzetiségi tannyelvű iskola ma már csak falvakban működhet: a nagyvárú erdélyi középiskolák (nagyenyedi kollégium, marosvásárhelyi Bolyai Líceum stb.) vegyes osztályokkal működnek.

¹ A jelentést megkapta Puja Frigyes, Rác?, Szarka?, Szűcsné?, valamint a bukaresti külképviselet.

² Szikszay Jenőről van szó, aki 1977. április 11-én vetett véget életének. Halála okairól, körülményeiről lásd: Gazda József: Tóba hullt harang. In: Gazda József – Tófalvi Zoltán: Kövek egy siratófalhoz. Stockholm, 1994. Erdélyi Könyv Egylet, 90–107. o.

³ Ezt a levelet is közli *Király Károly*: Nyílt kártyákkal. Önéletírás és naplójegyzetek. Budapest, 1995. Nap Kiadó, 250–251. o.

3.) A szakmai oktatás vonatkozásában pedig fokozatosan érvényesül az a gyakorlat, hogy a keresettebb, modern ipari termelést kiszolgáló szakmákban (elektronika, optika, nyomdászat stb.) kizárólag az állam nyelve használható.

4.) A jelek szerint újból „felmelegítésre” került az államtitok védelméről szóló 1971-es törvény. Számos intézménynél gyűléseket hívtak össze, ahol kiemelten foglalkoztak a külföldiekkel való érintkezés szabályaival. (Egy dézsi szűcsműhelyben járva, a vezető bizalmasan elmondta, hogy a helyi állambiztonsági szervek képviselői a közelmúltban „kiszálltak” és felhívták a figyelmet arra, hogy a korábbi gyakorlattal ellentétben, a jövőben nemkívánatos az „idegenek” – 98%-ban magyarországiak – bejárása, mert a kialakult beszélgetésekkel „megzavarják a munkások fejét”.)

5.) A fiatalkorúakra vonatkozó közelmúltban megjelent amnesztiarendelet osztatlan visszavontságot szült az egész romániai közvéleményben. A 29.000 bűnöző szabad lábra helyezése következtében sokat romlott a közbiztonság, ugrásszerűen emelkedett az erőszakos bűncselekmények száma. Azt az elvet, mely szerint a fiatalkorúakért ezentúl a munkahely és a család felelős – a jelenlegi körülmények között nem tartják realizálhatónak. Számos vélemény szerint, az amnesztia-rendelet a belgrádi konferencia jegyében, az „emberi jogok” irányába tett gesztusként látott napvilágot.

6.) Néhány író, lapszerkesztő elmondotta, hogy a cenzúra (Sajtóigazgatóság) közelmúltban történt eltörlése óta nagyban szűkült a közlési szabadság. A felelős szerkesztők, ill. a szerkesztőségi kollégiumok a rájuk zúdult felelősség miatt azt sem merik közölni, amit azelőtt a cenzúra problémamentesen átengedett.

MOL külügyminisztériumi TÜK-iratok Románia, 1977. XIX-J-1-j, 111. doboz 128-1, 00429/6/1977. sokszorosított gépirat.